

تقریباً ۱۰۰ ساله

۱۴۴۸۳ - ۲۰۲۰۹۷۴

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته‌ی تربیت بدنی و علوم ورزشی

عنوان:

بررسی عوامل مؤثر بر توسعه‌ی گردشگری ورزشی استان آذربایجان شرقی
(از دیدگاه مدیران ورزشی و گردشگری استان)

استاد راهنما:

دکتر فریبا عسکریان

استاد مشاور:

دکتر هاشم کوزه‌چیان

۱۴۸۹/۸/۱

تأیید شده است
توسط
رئیس دانشکده

پژوهشگر:

زینب نقی‌لو

شهریور ماه ۱۳۸۹

۱۴۴۸۸۳

تقدیم به:

عظمت پدرم

که نامش طلایه دار آسمان است بر معسر زمین و زندگی آهنگی بی بدیل راد کلامش می نوازد که بهار را به سمت دیرینه های زندگی ام

می آورد؛

و به مهربانی مادرم

که قلبش سرشار از شکوفه های بهاری است و زمزمه هایش مرا به فصل های ابدی بهشتی می کوچاند؛

و به خواهرانم

که در شکوفه بنیان خورشیدها و خاطره ها همیشه به خاطر خواهیم داشت که چگونه بایک بغل ترانه عاشقانه به نازهای اندیشه و دامنه های تفکر

را بنمونم بودند؛

و به برادرم

به اندیشه های پاک و قدم های توانایش که در سلوک بی انتهای کمال خنیاگری آواز موزون کائنات را بر من می سراید .

« سپاس می گویم پروردگارم را که به من فرصت زیستن، توانایی اندیشیدن و قدرت دوست داشتن داد.

همواره ارج گذار زحمات بی شائبه‌ی اساتید عزیزم سرکار خانم دکتر فریبا عسکریان و جناب آقای دکتر هاشم کوزه‌چیان خواهم بود که مرا به دامنه‌های علم و اندیشه رهنمون کردند و افتخارشان، قلمی است که خداوند قسم یاد می‌کند به آنچه می‌نگارند و آنچه می‌آموزند از علم و ایمان و عشق، و چشمه‌سار قلم و اندیشه‌شان سایه‌روشنی ماندگار است بر صفحه‌ی بلند روزگار.

و سپاس‌گذاری می‌نمایم از همکاری صمیمانه‌ی مدیرگروه محترم جناب آقای دکتر وحید صراف و استاد ارجمند جناب آقای دکتر یعقوب بدری‌آذرین و جناب آقای مهندس موتاب و خانم جعفری؛ و همچنین از همکاری ادارات تربیت بدنی و گردشگری و میراث فرهنگی استان آذربایجان شرقی و از زحمات آقای شفیع، آقای گوهریان، آقای تاجری، آقای اسبقی، آقای رهیف و تمامی عزیزانی که نامشان در این جا ذکر نشده است.

و تشکر می‌کنم از دوستان عزیزم خانم‌ها مریم همت‌زاده، معصومه سیدموسوی و راضیه شیری و آقایان علی ایمان‌پور، مهدی آزادان، روح‌الله فتحیان، داود صالح‌نیا، هدایت آذرینیا، مهدی نوایی و علی سلمانی بخاطر زحمات بی‌دریغشان.

و سپاس بی‌نهایت دارم از تمامی عزیزانی که خالصانه در این راه با من همکاری نمودند.»

«پرواز را بیاموز!»

نه برای اینکه از زمین جدا باشی،

برای آنکه به اندازه‌ی فاصله زمین تا آسمان گسترده شوی.»

نام خانوادگی دانشجو: نقی‌لو	نام: زینب
عنوان پایان‌نامه: بررسی عوامل مؤثر بر توسعه‌ی گردشگری ورزشی استان آذربایجان شرقی (از دیدگاه مدیران ورزشی و گردشگری استان)	
استاد راهنما: دکتر فریبا عسکریان استاد مشاور: دکتر هاشم کوزه‌چیان	
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد رشته: تربیت بدنی و علوم ورزشی گرایش: مدیریت ورزشی دانشگاه: تبریز دانشکده: علوم تربیتی و روانشناسی تاریخ فارغ‌التحصیلی: شهریور ۱۳۸۹ تعداد صفحه: ۱۸۰	
کلید واژه‌ها: گردشگری ورزشی، استان آذربایجان شرقی، گردشگری، عوامل توسعه، ورزش	
<p>چکیده:</p> <p>امروزه پیوند میان دو صنعت بزرگ گردشگری و ورزش نوع جدیدی از گردشگری را ایجاد نموده که بسیار مورد علاقه و استفاده‌ی مردم دنیا واقع شده است، به‌نحوی که برخی کشورها با توجه به استعدادها و پتانسیل‌های موجود و نیز شرایط اقلیمی مناسب توانسته‌اند قسمت عمده‌ای از درآمد سرانه‌ی ملی خود را از این طریق تأمین نمایند. هدف این تحقیق بررسی عوامل مؤثر بر توسعه‌ی گردشگری ورزشی استان آذربایجان شرقی می‌باشد.</p> <p>روش تحقیق از نوع توصیفی تحلیلی است که با استفاده از پرسشنامه‌ی ایرانی ساخته شده توسط نوبخت در سال ۱۳۸۷ که روانی و پایایی قابل قبولی داشت، انجام شد. جامعه و نمونه‌ی آماری این تحقیق را دست‌اندرکاران گردشگری و ورزش و مراکز فعال توریستی استان تشکیل می‌دادند، که تعداد آنها ۱۹۰ نفر برآورد گردید و طبق جدول مورگان ۱۲۷ نفر به‌عنوان نمونه‌ی تصادفی هدفمند انتخاب شدند که پس از توزیع پرسشنامه‌ها، ۱۲۷ نفر آنها را تکمیل نمودند. جهت آزمون فرضیه‌ها مبنی بر تأثیر هر یک از عوامل فوق با توسعه‌ی گردشگری ورزشی از همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی ANOVA با $\alpha = 0.05$ استفاده شد. نتایج این آزمون نشان داد که تمامی عوامل ارتباط مثبت و معنی‌داری با توسعه‌ی گردشگری ورزشی استان آذربایجان شرقی دارند. همچنین جهت تجزیه و تحلیل از روش تحلیل عاملی استفاده گردید و نتایج تحقیق نشان داد عوامل زیر به‌ترتیب اهمیت در توسعه‌ی گردشگری ورزشی استان آذربایجان شرقی نقش دارند:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱- عوامل ناشی از خدمات ورزشی با بار عاملی ۰.۶۴۴ ۲- عوامل ناشی از تأسیسات رفاهی با بار عاملی ۰.۶۱۷ ۳- عوامل ناشی از منابع طبیعی با بار عاملی ۰.۶۰۲ ۴- عوامل مربوط به تربیت بدنی با بار عاملی ۰.۵۹۹ ۵- عوامل ناشی از سرگرمی‌ها و فعالیت‌های تفریحی با بار عاملی ۰.۵۹۵ ۶- عوامل مربوط به میراث فرهنگی و گردشگری با بار عاملی ۰.۵۹۴ ۷- عوامل ناشی از امکانات و زیرساخت‌ها با بار عاملی ۰.۵۷۸ 	

۸- عوامل ناشی از خدمات حمل و نقل با بار عاملی ۰.۵۵۷

۹- عوامل ناشی از خدمات اطلاع‌رسانی و ارتباطات با بار عاملی ۰.۵۵۲

بنابراین با توجه به قابلیت‌های گردشگری ورزشی این استان می‌توان با همکاری دولت، مردم و بخش خصوصی طی یک برنامه مدون و استفاده از نیروهای تحصیل‌کرده و جوان گام بزرگی در جهت خروج از اقتصاد تک‌محصولی برداشت، پیامد چنین حرکت‌هایی قطعاً در گسترش کسب و کارهای گردشگری ورزشی و افزایش درآمد و اشتغال نیروهای عظیم تربیت بدنی و علوم گردشگری مؤثر خواهد بود.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: طرح تحقیق

۲	۱-۱- مقدمه.....
۴	۲-۱- بیان مسئله.....
۷	۳-۱- ضرورت و اهمیت تحقیق.....
۹	۴-۱- اهداف تحقیق.....
۱۰	۵-۱- فرضیه‌های تحقیق.....
۱۱	۶-۱- محدودیت‌های تحقیق.....
۱۱	۱-۶-۱- محدودیت‌های تحت کنترل محقق.....
۱۱	۲-۶-۱- محدودیت‌های غیرقابل کنترل.....
۱۲	۷-۱- تعریف واژه‌ها (مفهومی - عملیاتی).....
۱۲	۱-۷-۱- تعریف مفهومی تحقیق.....
۱۲	۲-۷-۱- تعریف عملیاتی تحقیق.....

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیق

۱۵	۱-۲- مقدمه.....
۱۵	۲-۲- مبانی نظری گردشگری ورزشی.....
۱۶	۳-۲- تعریف ورزش.....
۱۸	۴-۲- تعریف گردشگری.....
۲۰	۱-۴-۲- انواع گردشگری.....
۲۳	۲-۴-۲- سنخ‌شناسی گردشگران و تجربه‌ی گردشگری.....
۲۴	۵-۲- تعریف گردشگری ورزشی.....
۲۵	۱-۵-۲- دیدگاه‌های مربوط به گردشگری ورزشی.....
۵۲	۶-۲- اثرات گردشگری ورزشی.....
۵۳	۱-۶-۲- نقش جهانگردی ورزشی در رشد اقتصاد.....
۵۸	۷-۲- منابع اساسی برای توسعه‌ی گردشگری ورزشی.....
۵۹	۸-۲- عوامل سوق‌دهنده، جلب‌کننده و بازدارنده‌ها.....
۶۲	۹-۲- تاریخچه‌ی گردشگری ورزشی در ایران.....
۶۳	۱۰-۲- معرفی استان آذربایجان شرقی.....
۶۴	۱-۱۰-۲- موقعیت جغرافیایی استان آذربایجان شرقی.....
۶۷	۲-۱۰-۲- جاذبه‌های گردشگری ورزشی استان.....
۷۱	۳-۱۰-۲- شناخت جریان‌های گردشگری استان آذربایجان شرقی.....
۷۳	۱۱-۲- تحقیقات انجام شده در سایر کشورها.....

۱۲-۲- تحقیقات انجام شده در ایران.....	۸۶
جمع‌بندی.....	۱۰۲

فصل سوم: روش تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات

۱-۳- مقدمه.....	۱۰۵
۲-۳- جامعه‌ی آماری.....	۱۰۵
۳-۳- روش نمونه‌گیری.....	۱۰۶
۴-۳- متغیرها.....	۱۰۶
۵-۳- روش و ابزار گردآوری اطلاعات.....	۱۰۶
۶-۳- ابزار اندازه‌گیری.....	۱۰۷
۷-۳- روش تحقیق.....	۱۰۸
۸-۳- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....	۱۰۸

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۱-۴- مقدمه.....	۱۱۰
۲-۴- آمار توصیفی.....	۱۱۰
۱-۲-۴- مشخصات فردی آزمودنی‌ها.....	۱۱۰
۲-۲-۴- آمار توصیفی داده‌ها.....	۱۱۲
۳-۴- تشریح آزمونهای مورد استفاده.....	۱۱۴
۲-۳-۴- تحلیل عاملی.....	۱۱۴
۳-۳-۴- تشریح ضریب همبستگی.....	۱۱۶
۴-۴- آمار استنباطی.....	۱۱۸
۵-۴- آزمون فرضیه‌های تحقیق.....	۱۱۹

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۱-۵- خلاصه.....	۱۴۹
۲-۵- بحث.....	۱۵۲
۳-۵- نتیجه‌گیری.....	۱۵۹
۴-۵- پیشنهادات تحقیق.....	۱۶۰
۱-۴-۵- پیشنهادات مبتنی بر یافته‌های تحقیق.....	۱۶۲
۲-۴-۵- پیشنهادات برای محققان.....	۱۶۳

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۵۵	جدول ۱-۲- تعداد شرکت کنندگان در بازی‌های المپیک ۱۹۸۴-۲۰۰۸
۵۶	جدول ۲-۲- تأثیر اقتصادی مسابقات در کانادا
۵۸	جدول ۳-۲- منابع اساسی برای توسعه‌ی گردشگری ورزشی هینگ و هیگام (۲۰۰۳)
۷۲	جدول ۴-۲- مسافران ورودی به استان آذربایجان شرقی در سال ۱۳۷۹
۱۰۶	جدول ۱-۳- جامعه‌ی آماری تحقیق
۱۱۱	جدول ۱-۴- ویژگی‌های سنی و سابقه‌ی گروه مورد مطالعه
۱۱۱	جدول ۲-۴- مشخصات فردی آزمودنی‌ها بر اساس میزان تحصیلات
۱۱۲	جدول ۳-۴- رشته‌ی تحصیلی مدیران و دست‌اندرکاران تربیت بدنی و گردشگری
۱۱۳	جدول ۴-۴- ویژگی توصیفی عوامل توسعه‌ی گردشگری ورزشی
۱۱۹	جدول ۴-۵- نتایج آزمون KMO و بار تلت
	جدول ۴-۶- آزمون پیرسون جهت بررسی ارتباط عوامل ناشی
۱۲۰	از منابع طبیعی با توسعه‌ی گردشگری ورزش استان
	جدول ۴-۷- نتایج رگرسیون خطی جهت پیش‌بینی توسعه‌ی
۱۲۱	گردشگری ورزشی براساس عوامل ناشی از منابع طبیعی
۱۲۲	جدول ۴-۸- عوامل ناشی از منابع طبیعی
	جدول ۴-۹- آزمون پیرسون جهت بررسی ارتباط عوامل ناشی
۱۲۳	از امکانات و زیرساخت‌ها با توسعه‌ی گردشگری ورزش استان
	جدول ۴-۱۰- نتایج رگرسیون خطی جهت پیش‌بینی توسعه‌ی
۱۲۴	گردشگری ورزشی براساس عوامل ناشی از امکانات و زیرساخت‌ها
۱۲۵	جدول ۴-۱۱- عوامل ناشی از امکانات و زیرساخت‌ها
	جدول ۴-۱۲- آزمون پیرسون جهت بررسی ارتباط عوامل ناشی
۱۲۶	از تأسیسات رفاهی با توسعه‌ی گردشگری ورزش استان
	جدول ۴-۱۳- نتایج رگرسیون خطی جهت پیش‌بینی توسعه‌ی
۱۲۷	گردشگری ورزشی براساس عوامل ناشی از تأسیسات رفاهی
۱۲۸	جدول ۴-۱۴- عوامل ناشی از تأسیسات رفاهی
	جدول ۴-۱۵- آزمون پیرسون جهت بررسی ارتباط عوامل ناشی
۱۲۹	از خدمات اطلاع‌رسانی و ارتباطات با توسعه‌ی گردشگری ورزش استان
	جدول ۴-۱۷- نتایج رگرسیون خطی جهت پیش‌بینی توسعه‌ی
۱۳۰	گردشگری ورزشی براساس عوامل ناشی از اطلاع‌رسانی و ارتباطات
۱۳۱	جدول ۴-۱۸- عوامل ناشی از خدمات اطلاع‌رسانی و ارتباطات
	جدول ۴-۱۹- آزمون پیرسون جهت بررسی ارتباط عوامل ناشی
۱۳۲	از خدمات حمل و نقل با توسعه‌ی گردشگری ورزش استان
	جدول ۴-۲۰- نتایج رگرسیون خطی جهت پیش‌بینی توسعه‌ی
۱۳۳	گردشگری ورزشی براساس عوامل ناشی از خدمات حمل و نقل

- جدول ۴-۲۱- عوامل ناشی از خدمات حمل و نقل ۱۳۴
- جدول ۴-۲۲- آزمون پیرسون جهت بررسی ارتباط عوامل ناشی
از خدمات ورزشی با توسعه گردشگری ورزش استان ۱۳۵
- جدول ۴-۲۳- نتایج رگرسیون خطی جهت پیش‌بینی توسعه
گردشگری ورزشی براساس عوامل ناشی از خدمات ورزشی ۱۳۶
- جدول ۴-۲۴- عوامل ناشی از خدمات ورزشی ۱۳۷
- جدول ۴-۲۵- آزمون پیرسون جهت بررسی ارتباط عوامل ناشی
از سرگرمی‌ها و فعالیت‌های تفریحی با توسعه گردشگری ورزش استان ۱۳۸
- جدول ۴-۲۶- نتایج رگرسیون خطی جهت پیش‌بینی توسعه
گردشگری ورزشی براساس عوامل ناشی از سرگرمی‌ها و فعالیت‌های ۱۳۹
- جدول ۴-۲۷- عوامل ناشی از سرگرمی‌ها و فعالیت‌های تفریحی ۱۴۰
- جدول ۴-۲۸- آزمون پیرسون جهت بررسی ارتباط عوامل ناشی
از تربیت بدنی با توسعه گردشگری ورزش استان ۱۴۱
- جدول ۴-۲۹- نتایج رگرسیون خطی جهت پیش‌بینی توسعه
گردشگری ورزشی براساس عوامل مربوط به تربیت بدنی ۱۴۲
- جدول ۴-۳۰- عوامل مربوط به تربیت بدنی ۱۴۳
- جدول ۴-۳۱- آزمون پیرسون جهت بررسی ارتباط عوامل مربوط
به گردشگری و میراث فرهنگی با توسعه گردشگری ورزش استان ۱۴۵
- جدول ۴-۳۲- نتایج رگرسیون خطی جهت پیش‌بینی توسعه
گردشگری ورزشی براساس عوامل مربوط به گردشگری و میراث فرهنگی ۱۴۶
- جدول ۴-۳۴- عوامل مربوط به میراث فرهنگی و گردشگری ۱۴۷

فهرست اشکال

صفحه

عنوان

-
- شکل ۱-۲ - حوزه‌های مرتبط با گردشگری ورزشی از دیدگاه هال (۱۹۹۲) ۲۶
- شکل ۲-۲ - گردشگری ورزشی از دیدگاه دی‌ناپ و استاندیون (۱۹۹۸) ۳۲
- شکل ۳-۲ - سلسله‌مراتب میزان توجه و تمرکز ورزش در گردشگری ورزشی از دیدگاه والمسی (۲۰۰۸) ۳۶
- شکل ۴-۲ - نقشه‌ی استان آذربایجان شرقی ۶۵

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

۱۲۲	نمودار ۴-۱- عوامل ناشی از منابع طبیعی.....
۱۴۵	نمودار ۴-۲- عوامل ناشی از امکانات و زیر ساخت‌ها.....
۱۲۸	نمودار ۴-۳- عوامل ناشی از تأسیسات رفاهی.....
۱۳۱	نمودار ۴-۴- عوامل ناشی از خدمات اطلاع‌رسانی و ارتباطات.....
۱۳۴	نمودار ۴-۵- عوامل ناشی از خدمات حمل و نقل.....
۱۳۷	نمودار ۴-۶- عوامل ناشی از خدمات ورزشی.....
۱۴۰	نمودار ۴-۷- عوامل ناشی از سرگرمی‌ها و فعالیت‌های تفریحی.....
۱۴۴	نمودار ۴-۸- عوامل مربوط به تربیت بدنی.....
۱۴۷	نمودار ۴-۹- عوامل مربوط به میراث فرهنگی و گردشگری.....

فصل اول

طرح تحقیق

۱-۱- مقدمه

سفر کردن و آشنایی با سرزمین‌های تازه از دیرباز در فرهنگ‌های گوناگون جهان دارای اهمیت بوده و گاه نیز مقدس شمرده می‌شده است. در فرهنگ اسلامی نیز به سفر کردن بسیار توجه و همواره توصیه شده است [۲۷]. سفر و گردشگری^۱ یکی از اموری است که اخیراً مورد توجه بسیار قرار گرفته و اهمیت آن روزبه‌روز بیشتر می‌شود. در دنیای امروز مسافرت و سیاحت بزرگ‌ترین منبع تجاری بین‌المللی گشته و از نظر اقتصادی بسیار مهم و با ارزش شده است [۱۱]. صنعت گردشگری در سراسر دنیا به‌ویژه کشورهای در حال توسعه، که منابع دیگر اقتصادی مانند تولید یا استخراج منابع طبیعی ندارند بسیار مورد توجه است. با این وجود فرصت استفاده از این منبع درآمدی برای تمام کشورها مساوی است [۳۷] و به‌طور کلی در هر کشوری چه توسعه‌یافته و چه در حال توسعه، شامل منافع اقتصادی و اجتماعی بسیاری است. از این رو برنامه‌ریزی برای توسعه و گسترش آن از اهمیت فراوانی برخوردار می‌باشد [۸].

ورزش^۲ نیز از ملزومات زندگی معاصر بوده [۱۰] و به‌عنوان بزرگ‌ترین پدیده‌ی اجتماعی جهان شناخته شده است [۷۸] از طرفی یکی از انواع گردشگری که امروزه بسیار مورد علاقه و استفاده‌ی مردم دنیا واقع شده است، گردشگری ورزشی است [۲۶]. همچنین در سال‌های اخیر، احساس نیاز مردم به ورزش در تعطیلات افزایش یافته و سفرهای ورزشی طرفداران زیادی پیدا کرده است [۵۱] و [۷۶]. عللی همچون افزایش درآمد، کاهش ساعات و روزهای کاری، افزایش تعطیلات، بی‌تحرکی، بالا رفتن استانداردهای زندگی، رشد و توسعه‌ی ارتباطات، رشد تکنولوژی، توسعه‌ی راه‌ها و حمل و نقل

1 - Tourism

2 - Sport

و تغییر نیازهای مردم از دلایل مشترکی است که انسان امروزی را به سمت گردشگری و ورزش سوق داده است [۴۰].

در حال حاضر بسیاری از کشورهای جهان در تلاش برای تقویت صنعت گردشگری ورزشی خود هستند زیرا این صنعت می‌تواند نقش برجسته‌ای را به‌عنوان یک مولد اقتصادی و ایجادکننده‌ی اثرات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و زیست محیطی در جوامع مختلف داشته باشد. به‌طوری که امروزه به یک ابزار کلیدی برای توسعه‌ی کشورها تبدیل شده است [۱۰۹]. براساس پیش‌بینی سازمان WTO تعداد گردشگران جهان در سال ۲۰۱۰ میلادی حدود یک میلیارد نفر و تا سال ۲۰۲۰ به ۱/۶ میلیارد نفر رسیده و هزینه‌های آن‌ها تا سال ۲۰۲۰ در هر سال ۶/۷ درصد رشد داشته و به ۲ تریلیون دلار می‌رسد [۲ و ۳۳]. این مطلب به این معنی است که کشورهای جهان علی‌الخصوص کشورهای که با مشکل درآمد مواجه هستند می‌توانند برای رهایی از مشکلات خود به این صنعت تکیه کنند [۴۹]. لیکن براساس تحقیقات ولادیمیر آندرف سالانه حدود ۹۵ درصد میزبانی رویدادهای بزرگ ورزشی تنها در ۳۰ کشور پیشرفته و تنها ۵ درصد باقیمانده در کشورهای در حال توسعه انجام می‌گیرد. بنابراین سود حاصل از میزبانی، جذب گردشگری و درآمدزایی این رویدادها نیز از آن این کشورها می‌گردد [۲۵].

با توجه به قابلیت‌ها و ظرفیت‌های بالقوه مختلف (طبیعی، انسانی، ورزشی و غیره) موجود در کشورمان و همچنین اهمیت بهره‌گیری از منافع مختلف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، زیست محیطی و جسمی‌روانی ثابت شده در صنعت گردشگری ورزشی [۱۰۰]، لزوم توجه به مباحث مختلف مدیریتی، بازاریابی و سرمایه‌گذاری جهت توسعه و رشد این صنعت نوین در کشور ما نیز ضروری و بااهمیت به‌نظر می‌رسد [۴۹]، چراکه درآمد کشور ایران، علی‌رغم دارا بودن پتانسیل‌های بسیار بالای

گردشگری، معادل ۱/۷۷۷ میلیارد دلار یعنی تنها حدود یک‌هشتم درآمد کشور ترکیه گزارش شده است [۱]. بنابراین راهبرد واقع‌بینانه و کاربردی مبتنی بر نگرش علمی، فرهنگی، اقتصادی، و سیاسی لازم است، تا بتوان به‌نحو احسن از گردشگر ورزشی و فرصت‌های آن برای رشد و توسعه‌ی ورزش و گردشگری کشور استفاده نموده و شرایط و فضای مناسب را برای آن فراهم نماییم.

۱-۲- بیان مسئله

امروزه گردشگری با توجه به صنعتی و ماشینی شدن جوامع از یک طرف و افزایش اوقات فراغت از طرف دیگر به‌عنوان یک نیاز عمومی مطرح می‌شود که افراد برای ادامه‌ی حیات سالم خود به آن نیازمند هستند و از آن به‌عنوان صنعت پرسود قرن ۲۱ یاد می‌شود؛ صنعتی که پیوسته با نرخ رشد فزاینده در حال گسترش است [۴۹]. صنعت مسافرت و گردشگری به‌عنوان بزرگترین و متنوع‌ترین صنعت دنیا به حساب می‌آید. بسیاری از کشورها این صنعت پویا را به‌عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال زایی، رشد بخش خصوصی و توسعه‌ی زیرساخت‌ها می‌دانند [۳۴] و دارای مزایایی است که توسعه‌ی آن در یک کشور مستعد، موجب افزایش ظرفیت کار و درآمد ملی و به‌صورت ارز خارجی و سرعت گردش پول قابل توجه است [۱۱]. در عصر جدید، صنعت توریسم ۱۱ درصد تولید ناخالص GDP جهان را به خود اختصاص داده و ۲۰۰ میلیون شاغل دارد که معادل یک شغل از هر ۱۲ شغل است. همچنین این صنعت در حال گسترش هر سال بیش از ۸۰۰ میلیون نفر را در سطح بین‌المللی جابجا می‌کند (WTO 2005)^۱ و پیش‌بینی می‌شود این رقم تا سال ۲۰۲۰ به دو برابر افزایش یابد [۲۱].

از طرفی در حال حاضر ورزش در جهان به صنعت بزرگ و موفق تبدیل شده تا جایی که ۲/۵ درصد تجارت جهانی را به خود اختصاص داده است [۴۰]. در آمریکا این صنعت با ارزشی حدود

۲/۳ میلیارد دلار در رده ششم صنایع ایالات آمریکا قرار دارد [۴۴]. امروزه ورزش بخش مهمی از فرهنگ ملل و جهان است و به حدی در جوامع امروزی رسوخ کرده است که یکی از متداولترین و مهمترین عوامل ایجاد انگیزه برای سفر و گردشگری نیز محسوب می شود [۸۰].

بنابراین گردشگری به عنوان بزرگترین صنعت جهان و ورزش به عنوان یکی از صنایع بزرگ و بااهمیت در دنیای کنونی هستند که از تلفیق آنها یکی از شگفت‌انگیزترین صنایع خدماتی مدرن به نام صنعت گردشگری ورزشی به وجود آمده است. از اواسط دهه ۹۰ توجه از دو بخش صنایع و آکادمیک گردشگری و ورزش به گردشگری ورزشی جلب شد و این صنعت چند میلیارد دلاری را که دارای سریع‌ترین رشد در سال‌های اخیر بوده، به وجود آورده است؛ به طوری که در سال ۲۰۰۴ بیش از ۷۱ میلیون نفر در جهان به منظور شرکت در مسابقات ورزشی جابه‌جا شده اند [۴۰].

در حال حاضر یکی از دغدغه‌های بازاریابان و سازمان‌دهندگان رویدادهای ورزشی بالا بردن میزان استقبال بازدیدکنندگان و تماشاگران از رویدادهای ورزشی در حال برنامه‌ریزی شده و شناسایی علل و عواملی است که بر حضور آنها تأثیرگذار است و کشور ما به دلیل داشتن ظرفیت‌های فراوان می‌تواند از رهگذر این امر بهره‌های فراوان ببرد. ایران به لحاظ تنوع آب و هوایی از یک سو و وجود مکان‌های تاریخی و فرهنگی منحصر به فرد از سوی دیگر، یکی از چند کشور انگشت‌شمار جهان است که تاکنون از ظرفیت‌های بالقوه‌ی خود در این زمینه به نحو مطلوبی استفاده نکرده است، به رغم این واقعیت که ایران یکی از ده کشور مهم جهان از حیث آثار تاریخی و باستانی است [۴۶]، کمتر از یک هزارم درآمد جهانی حاصل از گردشگری را نصیب خود کرده است بنابراین سازماندهی فعالیت‌های جهانگردی و از جمله گردشگری ورزشی می‌تواند در کنار بخش کشاورزی و صنعت بسیاری از

مشکلات اجتماعی و اقتصادی و مسئله اشتغال به کار جوانان را برطرف نماید [۱۵]؛ چرا که استعداد درآمد ارزی ایران از گردشگری بسیار بالاتر از درآمد فروش نفت است (WTO 2004).

در توسعه گردشگری یک کشور عوامل متعدد و زیادی دخیل هستند؛ به عنوان مثال هینگ و هیگام^۱ عوامل جلب کننده و منابع اساسی برای توسعه گردشگری ورزشی را مواردی مانند، محیط طبیعی، امکانات ورزشی، حمل و نقل، زیرساخت‌ها و خدمات اطلاع‌رسانی می‌دانند که بایستی به طور هماهنگ در توسعه درازمدت یک منطقه جهت رونق گردشگری ورزش مد نظر قرار گیرند [۷۴]. از طرفی هنرور در تحقیقی به تعیین عوامل سوق‌دهنده چون جشن‌ها، مراسم، برنامه‌های سنتی، علاقه به فرهنگ و هنر و غیره؛ عوامل جلب کننده مانند دسترسی کشور میزبان به دریا و ساحل و متداول بودن ورزش‌های پرطرفدار و غیره؛ عوامل بازدارنده مانند کافی نبودن زمان برای برنامه‌ریزی سفر و مشغولیت شغلی و غیره که بر گردشگری ناشی از برگزاری رویدادهای ورزشی بین‌المللی در کشور مؤثر هستند پرداخته است [۴۶]. بنابراین با یک نظر کلی به ادبیات پژوهش‌های انجام شده در حوزه گردشگری ورزشی نشان می‌دهد که تحقیقات در این زمینه با توجه به جدید بودن آن خیلی کم می‌باشد و از طرفی پژوهش‌های انجام شده راهکارهای عملی را برای توسعه این صنعت ارائه نداده است. از آنجایی که استان آذربایجان شرقی دارای ظرفیت‌های بالایی در جاذبه‌های گردشگری طبیعی بوده و به علت آب و هوای منطقه دارای ظرفیت‌های بسیاری در زمینه ورزش‌های زمستانی است و از سوی دیگر همه ساله شاهد برگزاری رویدادهای مختلف بین‌المللی و ملی از جمله تور دوچرخه‌سواری، رقابت‌های لیگ برتر و دسته اول فوتبال و ... می‌باشد، لذا تحقیق حاضر بر آن است تا عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان آذربایجان شرقی بررسی نماید که نتایج حاصل از آن می‌تواند مورد استفاده مدیران و دست‌اندرکاران ورزش و گردشگری استان واقع شود، همچنین

پژوهشگران این حوزه قادر خواهند بود که این تحقیق را در سایر استان‌ها نیز انجام دهند. لذا محقق در پی پاسخ به این سؤالات می‌باشد که از دیدگاه مدیران ورزشی و گردشگری استان چه عواملی ناشی از منابع طبیعی، چه عواملی ناشی از امکانات و زیرساخت‌ها، چه عواملی ناشی از تأسیسات رفاهی، چه عواملی ناشی از خدمات اطلاع‌رسانی و ارتباطات، چه عواملی ناشی از خدمات حمل و نقل، چه عواملی ناشی از خدمات ورزشی، چه عواملی ناشی از سرگرمی‌ها و فعالیت‌های تفریحی، چه عواملی مربوط به تربیت بدنی، چه عواملی مربوط به میراث فرهنگی و گردشگری در توسعه‌ی گردشگری ورزشی استان آذربایجان شرقی نقش دارند؟

۱-۳- ضرورت و اهمیت تمقیق

با توجه به تغییر سبک زندگی و علاقه‌ی روزافزون مردم به ورزش، گردشگری ورزشی به‌عنوان بخشی در حال توسعه محسوب می‌شود. با توجه به اطلاعات موجود، حدود ۳۲ درصد از فواید صنعت گردشگری در جهان به گردشگری ورزشی اختصاص دارد. پیش‌بینی‌های صورت‌گرفته نشان می‌دهد که گردشگری و سفر تا سال ۲۰۲۰ رشد ۵ درصدی را در سطح جهان خواهد داشت و جالب آن‌که این پیش‌بینی در مورد گردشگری ورزشی رقم ۱۰ درصدی را نشان می‌دهد. مسئله گردشگری ورزشی به‌حدی مهم است که سال ۲۰۰۴ از سوی WTO به‌نام سال گردشگری ورزشی [۴۰] و سال ۲۰۱۰ از سوی سازمان کنفرانس اسلامی (IOC) به‌عنوان سال توریسم اسلامی نام‌گذاری شده

است [۴].